

Berättelsen om Mathilda Ersdotter

CARIN AX

Förord

Berättelsen om Mathilda skrev min syster Carin Ax (1915–2006), Uppsala, för några år sedan och delade ut till de närmaste släktingarna. Den var tänkt att ingå i en släktkrönika, som tyvärr inte blev komplett.

Carin var Uppsala trogen i alla år. Hon fångade framför allt det gamla Uppsala i en stor mängd litografier och teckningar, både klassiska och mindre kända motiv. Carin gjorde även ett stort antal dagsverser från det försvinnande Uppsala. Tilläggas kan att Carin var mycket släktkär, vilket berättelsen om Mathilda är ett exempel på.

Thilda var den enda i vår familj som på 1800-talet emigrerade till "Amerikat". Carins berättelse ger en fin inblick i Thildas tankar och strapatser samt den hemlängtan som hon hade. Min yngste

son Henrik Ax bor och verkar sen några år i Dallas, Texas. Han har letat efter några livstecken efter sina tidiga släktingar och har påträffat databanken "Emigranten Populär 1783–1951" med fakta kring emigranterna under denna tid. Här framgår att huvudpersonerna i artikeln, Mathilda och Rudolf fick två barn, Alma Antoinette (1873–1946) och Rudolph Erickson (1875–1949). Fadern Rudolf avled 1879, två år efter hustrun Mathildas död, 32 år gammal. Barnen var alltså minderåriga efter föräldrarnas bortgång och adopterades av skotska paret Robert och Elspeth Laidlaw Craig.

Dallas var på Thildas tid en oansenlig ort i en järnvägs korsning men är nu en miljonstad där skyskraporna står tätt.

Torsten Ax, Ronneby

Mathilda Ersdotter 1847–1877.

Här ska berättas om MATHILDA ERS-DOTTER, bondflickan från Nyslätt i Junkils socken, som gav sig ut i världen och slutade sina dagar i Dallas, staten Texas i Nordamerika. Mathilda var syster

till bagarmästare Carl Nyman i Uppsala, vilken var far till Ragnhild Ax född Nyman. Mathilda var alltså faster till Ragnhild Ax, min mor.

Mathilda Ersdotter var av genuin

bondesläkt. Hennes förfäder på fädernet är kända sedan början av 1700-talet, på mödernet sedan 1677, som är födelseåret för gården Hemringes förste ägare efter kronans reduktion av kyrkohemman. Mathildas mor var född i Hemringe i Bälinge socken, som sedan 1723 ärvts i rakt nedstigande led intill våra dagar.

Mathildas fäderne- och mödernesläkt bodde och verkade livet igenom i tre grannsocknar i Uppland: Bälinge, Åkerby och Jumkil. Socknarna ligger drygt en mil nordväst om Uppsala. Bälinge och Åkerby, som tillhör Uppsalaslätten är jordbruksbygder med vidsträckt gården med åkerholmar. Jumkil har mest skogsmark.

Genom socknarna slingrar sig ett par mindre vattendrag, som förenar sig med Fyrisån. Långt tillbaka i tiden var Jumkilsån en betydande kommunikationsled. Kartans många fornminnestecken tyder på bosättning i forntiden. Också Hemringe, som först nämns 1344, var bebott under forntiden, olika jordfynd tyder på det. En runsten vid gården vittnar om gamla inbyggare: Åbjörn och Ingjald och Hemming läto resa stenen efter Björn sin fader.

Nymans i Svartbäcken hade genom flera generationer mycket nära förbindelser med släkten i Hemringe. Det finns fortfarande en viss kontakt. Carin Ax var fyrmänning (ledet efter syssling) med modern till dagens brukare av Hemringe.

Dennes bror Hans Lindström, som njuter sitt otium efter fullbordad lantbrukargärning, är en intresserad och kunnig hembygdsvårdare och släktforskare. Hans har lämnat intressanta uppgifter om släkten i Hemringe.

Från Kettslinge till Nyslätt

Mathilda Ersdotters far Eric Ersson satt på sin tid som välbeställd bonde i Kettslinge, Jumkil, på en gård, som inköpts av hans far 1816 och där han hade vuxit upp. Han var gift med Catharina Jansdotter från den burgna släktgården Hemringe i grannsocknen Bälinge. De hade ett mycket välförsett hem. Hästar, kor och smådjur fyllde stall och ladugård. Redskapslidren var välförsedda. Flera småbarn fanns i familjen.

Ersson hade många järn i elden. Han fick förtroendeuppdrag som nämndeman och förmyndare. Han skötte räkenskaper och protokoll vid auktioner och olika förrättningar. Han bistod mindre bemedlade med lån och drev in pengar. Skuldsedlar och kvitton vittnar om det. Han hade hederssysslan som kyrkvård.

Något gick snett för Ersson. Enligt släkttraditionen gjorde han förluster på borgensförbindelser. Han måste låna för att hålla sig flytande, och han brast i redovisningen av förmyndarmedel. Rättens kvarnar började mala. Ersson framtogs nämndemannatjänsten vid vårtinget 1845.

Det begärs handräckning och kvarstad och hotas med utmätning. Ersson får chansen att klaga på utslaget hos Svea Hovrätt inom 30 dagar. Men Ersson tiger. Kanske sökte han en utväg.

I sin trängda situation vände han sig till handlanden J. E. Ericsson i Uppsala. För att täcka sina skulder och undvika rättsligt ingripande sålde han all sin egendom till handelsmannen den 10 juli 1850.

Allt tas från familjen i Kettlinge. Växande gröda, spannmål, hö och halm. All boskap, jordbruksredskap, vagnar och släddar. Hela manbyggnen töms. Alla möbler från skåp och skänkar till soffor, stolar och chiffonier. Småsaker från ljusplåtar till brännvinsschatull. Husgeråd från tennfat och malmgrytor till kopparkittlar och soppskålar. Glas och porslin. Linne och sängkläder. Ersson mister till och med piporna, ridsadeln och brännvinsspannan med tillbehör. Catharina sina vävstolar och väggur med slagverk.

Ersson och familjen fick bo kvar ett tag på nåder, men en dag togs också gården ifrån honom. De stod på bar backe.

Ett nytt sätt att leva

Det brådskade med ny bostad. Ersson vände sig till Jakob Lönn i Dalkarlsbo och fick av denne arrendera ett litet ställe, Nyslätt, vid en slingrande skogsväg några kilometer nordväst ut i socknen. Handlingarna underskrevs enligt Erssons anteckningar den 5 juli 1852. Överenskommelsen skulle vara i femtio år. Ersson

hade en vacker handstil. Hans namnteckning är magnifik.

Nu hade den blottställda familjen åtminstone tak över huvudet. Men Ersson måste ha ett arbete, som gav honom inkomster. Han hade inte längre någon jord att bruka. Och han hade en begåvning som gjorde honom lämpad att ägna sig åt annat.

Ersson vände sig till kontraktsprosten Steinmetz i Åkerby, som var annexförsamling till Jumkil. Steinmetz skrev ett rekommendationsbrev, och kanske var det detta som gav Ersson en ny chans. En vacker dag hade han sysslan som kronofjärdingsman och blev även betrodd som kyrkvärd.

I Nyslättstugan fanns nu sex barn att försörja. Äldsta dottern Carolina hade redan i tioårsåldern tagits om hand på annat håll, kanske hos släktingar, för att läta på försörjningsbördan. Mamma bar ansvaret för att mätta och fostra barnskaran, då pappa ofta var hemifrån på olika förrättningar. Det blev muntert i stugan då han kom hem, han hade mycket att berätta. Pappa vet allt, tycker Mathilda. Ibland kunde Ersson mellandala i Hemringe på hemväg från stan. Det hördes på långt håll då han kom sjungande på vägen. Det var uppskattade besök. Han förde med sig en fläkt från stora världen.

Nyslätt blev för Mathilda sinnebild för föräldrakärlek och en lycklig barn-dom. Hon skulle alltid längta dit under åren i Amerika.

Drömmen om Amerika

Befolkningen i Sverige ökade kraftigt under 1800-talet. Jordan kunde inte föda alla i de överbefolkade byarna. Stora inflyttningsvågor gick till städerna.

Från 1858 sökte sig ungdomarna i Nyslätt ut från hemmet. Pojkarna flyttade in till Uppsala, där tre av dem kom in i arbetslivet som bagarlärlingar. En av dem gick i skraddarlära. De tre flickorna stannade i hembygden. De städslades som pigor i olika gårdar. På fardagen den 24 oktober skulle Mathilda flera år i rad flytta till en annan, förhoppningsvis bättre arbetsgivare.

Många emigrerade. Under åren 1867–69 rådde extremt dåligt väder i Sverige, och det blev svår missväxt, arbetslöshet och fattigdom. Emigrationen till Nordamerika, som hade anor från 1600-talet, sköt fart. 1868–70 begav sig omkring 80.000 svenskar över Atlanten.

Amerikafebern grep omkring sig. Utländska rederier lockade genom sina agenter. Brev från emigranter berättade om lyckolandet, där det fanns arbete för alla och den eftertraktade jorden delades ut gratis. Ett stort problem var reskostnaden. 1869 kostade resan över Atlanten omkring 165 riksdaler. Det var mycket pengar för en dräng, som kunde tjäna omkring 100 riksdaler per år. För en piga var genomsnittslönen ännu lägre.

Mathilda tar ett viktigt beslut

Också i Mathildas närmaste omgivning gav sig ungdomar iväg. I mammas fädernegård Hemringe packade två unga manliga kusiner sina kappsäckar och reste sin väg 1868. De slog sig ner i Kalifornien. Ett par unga bondsöner i en större gård i Åkerby gav sig också iväg. Mathildas hjärtevän Rudolf Larsson lämnade sina föräldrar och syskon för en framtid på adra sidan Atlanten. Han skulle vänta på henne där. Mathilda fattade sitt beslut. Också hon skulle skaffa sig ett bättre liv i framtidslandet. Och hon begav sig till prästgården för att få sitt flyttningsbetyg. Det var den 21 april 1870.

Mathilda var säkert en skärpt flicka. I en av husförhörslängderna står särskilt antecknat att hon är duktig i läsning och har goda kunskaper. Det är inget vanligt betyg. Hon var kanske också karsk och arbetsam som sin mor och företagsam och optimistisk som sin far. Hon måste också ha varit modig.

Hur vågade hon annars utan sällskap och utan några språkkunskaper ge sig ut på den långa resan? Hon hade säkerligen aldrig upplevt en tågresa. Sträckan Uppsala–Stockholm hade invigts rätt nyligen, 1866. Hon skulle sedan vidare ner genom landet till Göteborg. Den färden tog tolv timmar med uppehåll i Hallsberg, där man kunde intaga middag på stående fot till en kostnad av en riksdaler.

Väl framme i Göteborg skulle hon sedan med sitt pick och pack ta sig ner mot

hamnområdet, där det var ordnat med logi och utspisning för resenärerna. Det var säkert en lättnad, när det äntligen var dags att gå ombord.

Databasen Emigranten meddelar kortfattat att den 23-åriga kvinnan Mathilda Ericsson från Åkerby församling Uppsala län reste från utresehamnen Göteborg den 13 maj 1870. Fartygets destination var Boston. Mathilda reste utan sällskap. Hennes källkod (biljettnr) är 3:296:2394.

Man kan förmoda att Thilda och Rulle, som de kallas i vardagslag, fann varandra i mängden av emigranter, som strömmade av från fartyget i hamnen i Boston någon av de sista dagarna i maj 1870.

Tyvärre finns inga brev bevarade från de första åren i Boston. Det är troligt att Rulle före Thildas ankomst fått ett visst fotfäste i staden och anknytning till landsmän. Utvandrade svenskar slöt sig ofta samman och hjälpte och stödde varandra.

Breven från Amerika

De brev som ligger till grund för följande skildring sparades som dyra minnen i stugan i Nysslätt till 1918, då den siste invånaren, Mathildas bror Johan gick bort. Brodern Carl Nyman tog hand om breven, som senare lämnades till dennes dotter Berta Nyman. När hon avled 1969 och hennes hem upplöstes, gick breven vidare till hennes systerdotter Carin Ax,

som på sin tid tolkade de bleknade, slitna, svårlästa breven och renskrev dem.

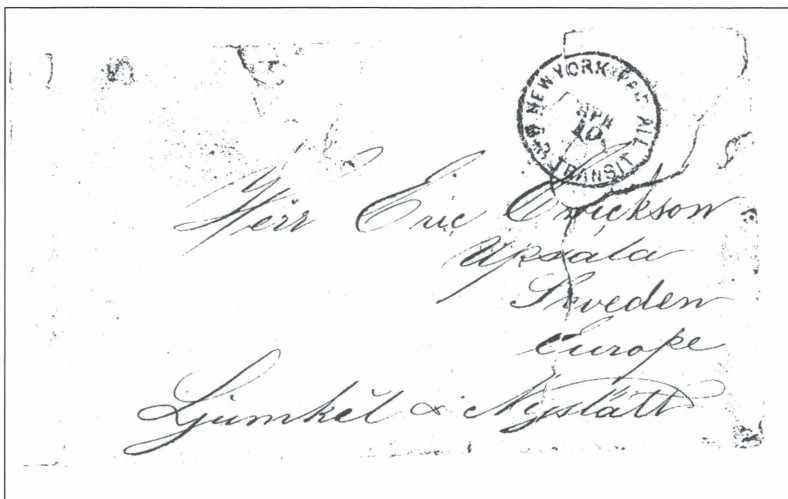
Det är ömsom Thilda och ömsom Rulle som håller i pennan. Varje brev börjar med en klagan att de väntat länge på brev. De är oroliga och undrar hur det står till hemmavid. De beklagar att också de själva är dåliga brevskrivare. Alltid kommer något i vägen: främmande, barnskrik, frånvaro av författarandan. Ibland har Thilda varit nedstämd och full av oro för maken och lille sonen. De är ofta sjuka.

Det var ett företag att sätta igång med brevskrivningen. När det äntligen blir av att skriva vänder de sig inte bara till de ömt älskade föräldrarna och systersonen lille Gustav, som växte upp hos morföräldrarna. De vänder sig också till alla vänner och bekanta. Alla därhemma skulle få del av hälsningarna.

Ett odaterat brev från Boston

Detta brev är skrivet av Rulle. Han vänder sig till sina dyra svärföräldrar i Nysslätt m.m. och man kan därav sluta sig till, att Thilda och Rulle nu är gifta med varandra. Rulle hänvisar till ett nu förkommet brev, där Thilda berättat om deras nuvarande tillvaro.

Rulle skriver att han arbetar i en läderbod, där man driver partihandel med finare skinn. Hans jobb är att öppna och stänga och mottaga och avsända varor. Han tjänar 10 dollar i veckan. Det är visserligen icke någon stor veckopenning, men det är tillräckligt för dem att leva på.

Rulle har haft brev från en vän i California, en utvandrad svensk. Vännen ville att Rulle med familj skulle komma dit. Rulle skriver att han faktiskt tänkt på att resa till Guldlandet, men det har blivit uppskjutet på obestämd tid. 1848 hade guldfyndigheter upptäckts i Kalifornien. Många svenskar begav sig dit för att finna sin lycka. Rulle vet nog med sig, att guldgräveriet är för tuftt för honom. Han är sjuklig och har inga kroppskrafter.

Detta kuvert innehöll brevet som Thilda skrev i East Boston den 5 april 1875. Rulle, som hade en god, driven handstil, skrev kuvertet. Det stämplades i New York den 10 och efter färden över Atlanten stämplades det på baksidan i Copenhagen den 26 april. Sjöresan tog alltså två veckor. Trots den kryptiska

adressen letade sig brevet genom Sverige, hamnade till slut i stugan i Nyslätt och öppnades säkert med av iver och rörelse darrande händer.

Det var ont om papper. Varje bit kom till användning. På baksidan av kuvertet har skraddar Johan i Nyslätt gjort några uträkningar. Han har bl a varit i handelsboden och köpt knappar, mjöl och sill.

Brev från East Boston den 5 april 1875

Det är hårt klimat i Boston, skriver Thilda. Det är svårt för de fattiga och ont om arbete. Rulle har en lätt och förhoppningsvis stadig plats. Han är klen till hälsan och det verkar inte finnas någon bot.

De har en ganska bra lägenhet om tre rum i en av Bostons förstäder. Hyran går på tio dollar i månaden, men de tar igen

lite på att hyra ut ett rum till en cigarrarbeterska. Thilda har henne i maten och för mat och husrum betalar "den gamla hederliga tösen" fyra dollar i veckan. Rulle och hyresgästen ger sig iväg halv åtta på morgonen och kommer inte hem förrän halv sju på kvällen. Thilda är ensam hela dagen med sin lilla flicka Alma. Hon längtar hem: Jag önskar mången gång om detta rum vore i Nyslättstugan, så jag kunde få gå i stugorna på kafferep och språka lite nyheter o så vidare...

I ett välkommet brev hemifrån har Thilda fått veta att flera i bekantskapskretsen begivit sig till Amerika.

Thilda har aldrig någon verksamhet utanför hemmet. Hon är givetvis hämmad av att inte kunna språket. Hon har också sin lilla flicka och sin sjuklige make att ta hand om.

Brev från Wattapan den 30 september 1875

Thilda berättar att de nu bor på landet på en utmärkt vacker plats. Man kan komma in till Boston på 24 minuter med järnvägen. Landsluften går Rulle gott. De har haft en inneboende, ett svenskt fruntimmer som pendlat in till Boston. Nu har hon flyttat, hon ville inte bo på landet under vintern. Själva trivs de bra och tänker bo kvar. De har fått tillökning i familjen.

"Den 18 i denna månad fick jag mig en son herren vare tack o låv allt gick lyckligt och vel." Detta var glädjande, men det har också kommit ett sorgebud. Rulles far har gått bort. Den kanske kan bli vändpunkten

för den lilla familjen. Thilda börjar spekulera om hemresa. Bakom hennes planer ligger kanske förhoppningen om ett arv, som kan möjliggöra hemresa.

Rulle är inte så hågad för att resa hem. Han har nu en mycket lindrig plats, dock inte så väl betald att de kan göra några besparingar. "Men vi lever vel på den." skriver han i sin bit av brevet. Han är alltid angelägen framhålla, att han kan försörja sin familj. Han är stolt över det.

Men tydligen hägrar dock fäderneslandet: "Kanske svärfar kunde hjälpa mig att uttänka någon passande sysselsättning för oss i Sverje, jag borde ha något för min egen räkning att knåpa med, helst på landet."

Rulle har inga kroppskrafter. Han orkar inte arbeta som jordbrukare. Svärfar Eric Ersson i Nyslätt, kronofjärdingsmannen, verkar ha ett lätt omväxlande arbete. Rulle kan nog tänka sig något liknande.

Platsen där de bor kan också heta Mattapan. Skriften är svår att tyda.

Brev från Boston Wattapan 20 march 1876

Man ser av dateringen att amerikanska ord nu börjar blanda sig med svenskan. Lilla Alma rör sig obehindrat med två språk. "Som alla fruntimmer har hon mycket att sega" enligt pappa. Uppländskan märks i stavningen.

Det är fortfarande dåliga tider i USA, skriver Thilda. Tusende familjer sakna det nödvändigaste, men den lilla emigrantfamiljen har inte haft någon känning

av nöden. Nu har staden Boston vidtagit åtgärder. Den som ger intyg om sin nödställdhet kan få arbete för en dollar om dagen. Dessa män ska utvidga och försköna staden tydligen genom något slags byggnads- eller anläggningsarbete. Ingen har arbetat för en sådan låg lön under flera år i Amerika. Ändå har flera hundra män sökt anställning.

I år ska det bli storståt i Amerika, skriver Thilda. Rulle tar över pennan och förklarar:

”Her får jag lof att hjälpa gumman litet, den der storståten hon talar om, är Americas 100 åriga sjelfständighet, i staden Philadelphia blir det egentliga firandet, för derr skall blifva verldsexposition, den största utställning som verden ej förr uppvisat. Många europeer kommer, o deribland ett stort antal krönt o smorda storheter, deribland kung Oskar II andre son. Jag tycker det skall blifva litet uppfriskande för dessa gubbar att få inandas litet frisk frihetsluft.

Thilda skriver att hon härom veckan fyllde 29 år. Inom parentes står lite nostalgiskt: slut på de der 20 ---. Hon skriver också att hon nu börjar lägga på gumhullet. Vid den här tiden var en kvinna gammal vid trettio år. Hon började räknas som gumma och förväntas mista sin ungdomliga, slanka figur.

Thilda berättar inte om något dop men säger att lille sonen fått namnen Lars Erik Rudolf efter farfar, morfar och far. Den ständiga hemlängtan tar sig orden:

”Det skulle vara bra roligt om någon af mina flickvänner kom hit till Boston.”

Brev från Boston i augusti 1876

Detta endast delvis bevarade brev skrev Rulle tydligen till sin svåger Carl Nyman i Uppsala. Hans och Thildas tankar går till de hemmavarande, de vill veta om de är friska och hur det går för dem med försörjningen. Hur går det för Thildas äldre bror Erik, som startat eget bageri i Smedsgränd? Och hur är det med Thildas älskade lillebror Carl?

De vet ännu inte att också Carl givit sig in i bageribranschen och att han funnit sin tillkommande. I denna månad har han förlovat sig med Hulda Lundin vid en sammankomst med släkt och vänner i Nyslätt.

Rulle ger en rapport om sin hälsa. Han är ännu i stånd att sköta sin plats, så att han kan försörja familjen på ett anständigt sätt, men krafterna är i ett jämnt avtagande. Thilda är ganska rask, men hon har magrat av betydligt sedan hon blev gumma (!).

Lille sonen har varit mycket sjuk. Han är ej mer besvärad av sin hosta, men han är mycket mager och har ont för sina fyra tänder. ”Men får han lefva så har vi rikeligen lön för alla besvärigheter”.

Man får aldrig veta vad Rulle egentligen lider av. Han undersöks av läkare och ordineras mediciner, men ingen tycks komma underfund med vad som är orsaken till hans ohälsa. Han blir allt sämre. I

I augusti 1876 gick Carl Nyman och hans fästmö Hulda Lundin till kända Ostis fotografi-ateliér på Kungsgatan i Uppsala för att ta förlovningskortet.

Carl är klädd i ljus yllekostym med modern dubbelknäppt väst. Klockkedja i knapphållet. Hulda i finklänning med plisserade ärm- och kjolkanter, guldkedja på bröstet och sammetsband om halsen.

sin hjälplöshet skyller man på det hårda klimatet. Också den lille sonen är klen, växer dåligt och hostar. Nu magrar Thilda och får senare oroväckande symptom. Det kan verka som om Rulle är lungsjuk och kanske smittat sonen och hustrun. Det fanns ännu så länge ingen bot för den fruktade lungsoten. Välsituerade sjuklingar i hemlandet reste söderut för att finna bot. Den lilla emigrantfamiljen skulle försöka samma utväg.

Brev från Wattapan den 24 sep 76

Ömt älskade föräldrar! skriver Thilda. Nu börjar makarna smida planer på att flytta från Boston, där klimatet förvärrar Rulles och den lille sonens hälsa.

Rulles principal (arbetsgivare) och hans doktor vill nu ovillkorligen att "han ska gå till vestern". Med Guds nåd ska de försöka en sådan resa, fast den är förenad med försakelser. Om inget särskilt händer tänker de resa i slutet av nästa månad. Thilda vet inte vad de ska ta sig till där borta. Hon sörjer över att lämna Boston, där hon har många vänner och bekanta.

Rulle tillägger att resan ska vara för deras gemensamma bästa. "Gud låt oss endast vara nöjda med vad som händer." Föräldrarna ska inte vara bekymrade. Man har alltid någon utväg i Amerika. Det är visserligen hårda tider nu, men det sägs ska bli bättre nästa år.

Makarna turas som vanligt om med att skriva brevet. Rulle berättar: "Vi bor kvar på samma ställe som i fjol. Vi har

plantat litet grönsaker samt Blommor. Det börjar nu att blifva höst och de fladdrande löven söker sin vila i jordens kalla sjöte." Så gör han en liten melankolisk utläggning om årens lopp och livets korthet. Men nu ska de inte mera behöva uppleva naturens vissnande och död. "Dit vi kommer att resa er ingen vinter."

Thilda tar över skrivningen. En av deras bästa vänner har kommit åter efter fyra år i Californien. Han hälsade från Thildas kusiner från Hemringe, de som emigrerade två år innan Thilda gav sig iväg. Kusinerna, Peter och Mattias, mådde gott och hade goda utsikter att bli rika. Nu skickar Thilda hälsningen vidare till moster i Hemringe, som väl också väntade på brev från sina gossar.

Odaterat brev från Dallas, Texas, U.S. af A.
Antagligen skrivet våren 1877

"Eder sant tillgifna doter Mathilda" skriver till sina dyra föräldrar. De har inte hört av sig med en rad, men de måste veta att dottern med familj nu befinner sig i Texas. Att de skulle flytta till västern skrev hon ju i sitt sista brev från Boston.

"Vi er nu mycket lånkt borta i de sydra staterna, skriver hon. Resan var mycket besvärlig, hon blev sjuk och fick blodspottning, men i det här varma klimatet repade hon sig snart. Det har varit två snöstormar i vinter med ungefär två tum djupt med snö, men nu är det mycket varma dagar och för två veckor sedan bör-

jade de planta ärtor och bönor och mar-
ken är grön.

Boskapen har gått ute hela vintern,
natt såväl som dag. Det förefaller under-
ligt för en nordbo. Här finns alla sorters
nationer, svarta, vita, gula och röda. Men
alla som kommer hit är gröna, skriver
Thilda lite vitsigt. Befolkningen är i all-
mänhet mycket ociviliserad. Den lilla
emigrantfamiljen bor trevligt och lever
billigt. "Vi bor i en så kallande stad men
det er inga lagga gator ej heller trottoar
pladsen er endast några år gammal."

I Boston hade Rulle en principal, en
herr Clark, som tydligen fäst sig vid den
svenska familjen och bistod den. Det var
herr Clark som yrkat på att de skulle bege
sig till ett varmare klimat för hälsans skull.
Herr Clark är mycket rik och därtill god,
skriver Thilda. Han bidrog med respengar,
och nu har han skrivit fyra brev och erbu-
dit sin hjälp. Det hade varit en välgärning
om vi kommit hit för tre eller fyra år sedan,
skriver Thilda, nu är jag rädd att min gub-
bes sjukdom tagit överhanden.

Den långa resan från Boston till Dallas
var märkvärdig. De mellanlandade i
Philadelphia en dag och två nätter och
besåg den stora världsutställningen. Där
var mycket att beskåda, men mest upp-
märksamhet tog den svenska avdelning-
en. "Jag tenker att Pappa vet alla de stor-
artade ting som Svenska Nattsjonen hade
att förevisa der stedes till stor hugnad och
belåtenhet hos oss alla som er her."

Men allt på utställningen var ändå

bara gjort med människohänder. Ingen
världsexposition kan tävla med vad de
upplevde under resan. Flera hundra mil
om dagen reste de genom trakter, där ing-
en människofot trampat. Endast naturen
visade sina under.

De hade haft brev från Rulles mor,
som uppmanat dem att komma hem till
Sverige. De skulle med glädje hörsamma
detta om inte Rulles hälsa vore så vack-
lande. Klimatet i Texas kan förlänga hans
liv. Han kan må bättre här än i de kalla
länderna.

Men om Thilda fick följa sitt hjärtas
röst, skulle det inte dröja länge förrän de
voro hemma igen. Hon skulle försaka allt,
både mänskliga och naturliga skönheter
om hon kunde få se de sina och den gamla
Nyslättkojan igen. "Jag hoppas på Guds
nåd att vi alla får lefva till ett återseende,
derom skall vi alla förenas oss o bedja om
Guds beskydd."

Maken Rudolf fortsätter på brevets
fjärde sida. Han berättar om hur han på
olika sätt försökt skaffa sig inkomster för
att försörja familjen.

Han har inte haft någon särdeles tur,
sedan de kom till Dallas. Han fick först ar-
bete som postiljon, men han måste då vara
ute både dag och natt. Han mäktade inte
med det och måste sluta efter en månad.
Trots det varma klimatet har det inte blivit
någon förbättring i hans hälsotillstånd.

Sedan gick han i kompani med en
tysk, och de hyrde tillsammans en majs-
kvarn, som de drev i två månader. Hyran,

Det var till dem som Mathilda alltid längtade, föräldrarna och lille Gustav i Nyslätt. Här har kronofjärdingsmannen Eric Ersson med maka Catharina och dotterson tagit sig in till Uppsala och låtit fotografera sig. De har klätt sig fina. Mamma i sidenklänning och hårklädsel. Pappa och Gustav i hel kostym. De sitter blickstill och tittar allvarligt in i kameran. Exponeringstiden var lång nu i fotograferingskonstens barndom i slutet av 1860-talet.

100 dollar per månad, var för dryg. Slutet blev att han förlorade 75 dollar och fick se två månaders arbete gå till spillo. Rudolf säger att han var för grön i den affären och kompanjonen något annat (kanske bedräglig).

I skrivande stund är Rudolf utan selsättning, men han är inte utan hopp. Han smider sina planer. Kanske tillsammans med hustrun funderar han på att öppna en tvättinrättning i mindre skala.

Båda makarna kom från gammal jordbruksbygd. De gör sina iakttagelser ifråga om jordbruk och boskapskötsel i det nya landet. Omkring Dallas växer bomull. Innan bomullsåkern är avplockad liknar den ett snöfält, skriver Rulle i ett tillägg i brevet. Och han skickar med några bomullsfrön, så att de därhemma i Sverige kan se vilka märkliga odlingar det finns i amerikanska södern.

Sorgebudet till Sverige

Vi får aldrig veta hur det gick för den lilla emigrantfamiljen i Dallas, Texas, USA, från våren 1877 till den sorgliga dagen 28 augusti samma år. Om Rudolf kunde skaffa sig något arbete, om de bodde drägligt och om de hade någon som stödde dem under Mathildas långa sjukdom. Det kanske inte ens fanns läkare och möjlighet till sjukhusvård i den outvecklade staden.

Mathilda och Rudolf begav sig ju till södern med sina barn för att vinna hälsa och krafter. De hoppas mycket av det

varma klimatet. Hur de skulle kunna försörja sig där visste de icke. Men de tog Gud i hågen och gav sig iväg ut i det stora okända. I Amerika fanns det alltid möjligheter. Bara man fick vara frisk ...

Det är ödets ironi att den ständigt sjuke Rudolf, som ofta svävat mellan liv och död, skulle bli kvar, medan Mathilda, endast trettio år gammal, skulle lämna honom och barnen. Han är förkrossad och vilsen i det främmande landet.

Rudolfs brev till hemlandet återges in extenso.

Dallas Texas aug. 31 1877

Dyra sverföräldrar o Slegtingar!

Jag måste nu meddela eder en högst smärtsam nyhet nem. att min innerligt älskade Thilda är död. Hon dog den 28 augusti kl 20 minuter före 12 på natten. Hon har varit sjuk sedan i medjo af Juni, men den första i denna månad så var hon så mycket bättre att hon var uppe i 4 dagar, men insjuknade igen i diarre o måste gå till sengs igen den 6 augu

Hon dog i Maginflammation o hade mycket svåra plågor upp till 10 minuter före hon gaf upp andan.

Hon hade Frid med sin
Gud o var nögd att
lemna detta lifvet.
Jag hade henne begrafven
den 29 kl 4 på em
Herren gaf o Herren tog
Jag vet ej ännu hvad
jag kommer att företaga
mig med mina små barn
men om Gud vill så kommer
jag hem ändera i höst eller
i vår, vi är alla skrala
till hellsan Alma o jag har
frossan emellanåt, o Rudolf
har ont för tender.

Jag är mycket ledsen o
vet ej hvar att söka tröst
för min förlust var för

stor. Jag orkar ej nu
skrifva mera, o var God
o send mig några rader
o låt mig veta huru ni alla mår.
Hellsa alla släktingar beder

Rudolf Larsson

På Jumkils kyrkogård

Makarna Eric Ersson och Catharina Jansdotter vilar på Jumkils kyrkogård invid västra bogårdsmuren. Deras namn med den gamla formen och årtal är inhuggna på den stående stenen. Tillsammans med föräldrarna vilar ogifte sonen Johan, som ensam bodde kvar i Nyslättstugan efter föräldrarnas bortgång och in i det sista

arbetade vid skräddarbordet. Ingen såg till att även Johans namn och årtal blev inhuggna i stenen. Johan dog 1918 i sitt sjuttioandra levnadsår.

Makarna Erssons sondotterdotter Carin Ax bekostade 1997 restaurering av gravstenen.

Jumkils kyrka är en tegelornerad gråstenskyrka grundlagd i början av 1300-talet. Den har en rik målningsskrud från omkring 1500, medeltida altarskåp och praktfulla begravningsvapen tillhörande stormän i socknen.

Jumkils kyrka är en av Upplands vackraste medeltidskyrkor.

Mathilda Ersdotters föräldrar och syskon

ERIC ERSSON hemmansägare, nämndeman, sedermera kronofjärdingsman. Född 16/12 1812 i Kroksta, Åkerby, död i Nyslätt, Jumkil, 7/2 1882.

gift med

CATHARINA JANSBOTTER född i Hemringe, Bälinge, 27/7 1811, död i Nyslätt 11/12 1900

deras barn, samtliga födda i Kettslinge, Jumkil:

CAROLINA född 21/11 1840. Lämnade föräldrahemmet i barnåren. Gift med lokföraren Karl Lind, Kristinehamn. Utom äktenskapet sonen Gustav, uppfostrad hos morföräldrarna.

ERIK född 18/3 1842, död i Uppsala 29/4 1911. Bagarmästare. Drev ett av stadens större bagerier. Gift med Hilda Pettersson. Barn: Axel, Valdemar och Karin. Axel och Karin sysselsatta i rörelsen. Visst välstånd.

ANNA CHRISTINA född 28/1 1844. Gift med arrendatorn Petter Pettersson på kyrkliga bostället Rebbo. Ett barn, sonen Per, som senare drev jordbruk i Kroksta. Ev på sin farfars gård.

JOHANNES (JOHAN) född 1/1 1846.

Skräddare i Nyslätt. Död där 6/9 1918. Ogift.

MATHILDA född 14/3 1847. Anmält utflytning till Nordamerika 21/4 1870 enl. husförhörslängden. Död i Dallas 28/8 1877. Gift i USA med Rudolf Larsson. Två barn, Alma och Rudolf.

MATTIAS (MATS) född 14/3 1850. Inflyttade 27/7 1864 till Uppsala. Bagarlärling hos Feiths bageri i.kv. Näktergalen. Dog i unga år.

CARL född 23/4 1852. Bagarmästare. Gift med Hulda Lundin född 21/1 1857. Nio barn. Carl dog i Uppsala 11/3 1931. Hulda 29/3 1932. Se Nymanska släkträdet resp uppsats i årsboken Uppland 1998, Nymans i Svartbäcken.

Bröderna Erik och Carl tog släktnamnet Nyman efter fädernehemmet i Nyslätt.

Carin Ax (1915–2006) var konstnär och författare. Hon var mycket intresserad av Uppsalas och Upplands kulturhistoria samt engagerad i uppländsk hembygdsrörelse.